

Juubeliga seotud mõtteid

Eesti esimese põllutöökeskkooli sünnilugu on ilmekas näide sellest, kuidas rahvas, kes on saanud usu oma jõusse, võib korra saata IMET.

1918. a saksa okupatsiooni päevil, kui kõik eestilik oli taas põlu alla seatud ja riigikeeleks oli kuulutatud saksa keel, näis paljudele emakeelse hariduse- ja kultuurielu edendamine täieliku mõttetusena. Ometigi pandi just neil, rahvale ränkaskatel aegadel, alus eestikeelse põllumajanduslikule keskharidusele.

1918. a 16. novembri hilisõhtul oli Põhja-Eesti Põllutöökeskkooli avaaktus — IME oli sündinud.

Kas ei süvenda see eestlaste vaimuvõit usku, lootust ja teotaset ka uuel ärkamisajal IMEde teostamiseks.

Emakeelne kool on juba ise omaette väärtus, kuid tõeliselt väärtustavad iga kooli siiski õpetajad, nende isiksused.

Põhja-Eesti Põllutöökoolis töötanud õppejõudude galerii on rikas erade isiksuste poolest. Mainigem siinkohal vaid mõnda nime, kellest meie teatmeteosed vaikivad.

Üks kooliasutaja ja esimene juhataja oli võimekas teadlane ja andekas pedagoog agronoom Anton Nõmmik.

A Nõmmik sündis 20. novembril 1882. a Viljandimaal Kuristu vallas. 1906. a lõpetas ta Peterburis algkooli ja 1907. a kreiskooli õpetaja kutsega. 1916. a

lõpetas A Nõmmik Peterburi ülikooli füüsika-matemaatika teaduskonna agronoomia osakonna I järgu diplomiga. Töötas Petrogradi ülikoolis ja oli tegev Venemaa mullastikukaardi koostamisel. 1918.—1920. a oli Nõmmik Põhja-Eesti Põllutöökeskkooli juhataja. Alates 1920ndast aastast töötas A Nõmmik Tartu ülikooli põllumajandusteaduskonna mullateaduse ja agrokeemia professorina. Ta oli ka Raadi agrokeemia katsejaama juhataja. 1925.—1926. aastatel täiendas Nõmmik end USA-s, kus omandas Rudgersi ülikoolis teaduskraadi Master of Sciences.

A Nõmmiku sulest on ilmunud hulka kapitaalseid uurimusi mullateaduse ja agrokeemia alal. 1926.—1927. a oli kooli juhataja põllumajandusteadlane, ühistegelane, poliitik ja ärimees Jaan Raamot.

J Raamot sündis 28. juulil 1873. a Läänemaal Vigala vallas, õppis Pärnu linnakoolis, Goldingeni õpetajate seminaris, Soomes Mustjala põllutööstituudis, mille järel oli piimanduse inspektor Venemaal. 1899.—1901. a õppis J Raamot Königsbergi ülikoolis agrokeemiat. 1905. a kaitses samas ka doktoriväitekirja. Töötas Eesti Aleksandri alam-põllutöökoolis Põltsamaal ja Kõo mõisas. 1908. a asutas J Raamot eesti esimese piimaühisuse Imaveres. 1911. a asutas ta koos abikaasa Mariaga Tartu lähedal Sakkopuru talus tütarlaste maja-

pidamiskooli. 1912. a valiti J Raamot Põhja-Liivimaa talurahvasaadikuks IV riigiduumas. Pärast veebruarirevolutsiooni oli ta Ajutise Valitsuse Vene riigipanga komissar ja Soome ülemkomissar. 1917. a suvel valiti J Raamot Eesti Maanõukogu liikmeks. 1918.—1919. a töötas ta põllutöö- ja tootlusministrina.

J Raamot oli Eesti Agronoomide Seltsi asutajaid ja selle esimene esimees.

Jaan Raamot suri Jänedal 5. jaanuaril 1927. a.

Neid elulugusid lugedes tabad end paratamatult mõttelt, et ilmselt peitub meie tänaste hädade põhjus just selles, et meie pikka aega liidripositsioonil olnud seltsimehed meenutavad natuke Jänedal jonnakat hobueesliit, kes kogu oma maise elu liikus vaid ühel marsruudil: Jänedal küla—Jänedal raudteejaam.

Mida külvad, seda lõikad. Eesti esimeses põllunduskeskkoolis on külvid enamasti õnnestunud, mida kinnitab Eestimaa põllumajandus ise. Lisaks korralikele põllumeestele on koolist võrsunud teadusemehe, ühistegelasi, direktoreid, ministreid ja isegi president.

Juba esimene lend andis tubli panuse Eesti teadusellu: Evald Tomingas omandas kõrghariduse Soomes hüdrotehnika alal; Martin Vessart, Artur Reintamm ja Voldemar Johanson õppisid Königsbergi ülikoolis.

Voldemar Johanson oli 1927.—1929. a ka Põhja-Eesti Põllutöökeskkooli juhataja. Ja mis veel-

gi põnevam: V Johanson doktriväitekirjaks oli uurimus Eesti fosforiididest. Kes võis siis arvata, et just fosforiit saab eesti rahva elu ja surma küsimuseks. Oldi oma maa peremehed, aga peremees iseennast ju ei rõõvi. Olgu selle väite tõestuseks fakt, et kunagise ettevõtte «Eesti Fosforiit» tegevusest annab tunnistust vaid tilluke vabrik ja sissekäik Ülgase pangas.

Ka Eesti esimese põllundusliku keskkooli ajalugu on püütud «silitada». Hävitatud on kunagi Saksamaalt soetatud üle 300 trükise sisaldanud erialane raamatukogu koos kõige muu «fašistlikku» ja «natsionalistliku rämpsuga». Hävinud on kooli aula seinal asunud J Raamoti ja kõigi poolt lugupeetud õpetaja August Hüdsi bareljeef. Maha võeti ka Vabadussõjas langenud nelja I lennu õpilase mälestust jäädvustanud marmortahvel.

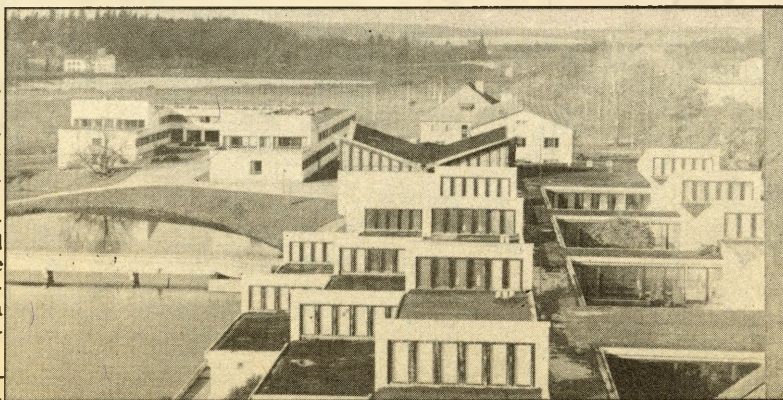
Varjus on olnud kooli ajaloo uurimine. Mitte midagi ei tea me neist õpilastest, keda saatus on paisanud raja taha, aga ometi toimus 1987. a Saksamaa Liitvabariigis ülemaailmne Jänedal poiste kokkutulek.

Selleks, et mitte elada poolikute tõdedega, peame täitma lüngad oma mälus ja kustutama võlad eelmiste põlvete ees.

Kooli juubeliüritusena saab teoks Vabadussõjas langenud õpilaste mälestustahvli taasavamine (tõde austanud inimesed on suutnud seda säilitada meie päevini).

Tahan loota, et juubeliüritused saavad kooli ajaloo uurimise tõeliseks lähteks, on ju seitsmekümneaastase põllunduskeskkooli ajalugu killuke kogu rahva ajaloost.

GEORG (SÄREKANNO,
kooli- ja klassivälise töö juhataja

Vaade õppekorpusele ja ühisela mule lossi tornist